

Zwaarder nog dan anderhalf uur in een inrichting

THEATER

Noordpunt Zuidpunt van Hollandia. Ach Deken! Deken Ach! mijn waarde Wolff! van Jeroen Willems. Kerkje Ruigoord, 15 oktober. Nog te zien: 21, 22 oktober. De drie mannen van Ypsilanti van Peter de Graef. Regie: Peter de Graef en Arne Lievens. Hal 4 Bruynzeel, Zaandam, 18 oktober. Nog tot en met 26 oktober. Reserveren: (075) 631 02 31.

De geschiedenis die de inspiratie vormde voor *De drie mannen van Ypsilanti* is misschien nog wel het wonderlijkst. Een Amerikaanse psychiater had drie schizofrene mannen onder handeling die allen beweerden de reïncarnatie van Jezus te zijn. Dat moet een interessante confrontatie opleveren, redeneerde de psychiater, dus arrangeerde hij een ontmoeting - met als resultaat dat de drie elkaar voor gek verklaarden.

In de toneeltekst die Peter de Graef op verzoek van drie acteurs schreef voor Hollandia komt geen Jezus voor. Wel 'drie dolende zielen in een verlaten Noord-Hollands landschap', die 'worstelen met het bestaan' en op zoek zijn 'naar gezelschap, erkenning en liefde'.

Aanvankelijk zijn er nog parallellen met de oorspronkelijke geschiedenis. Eén man ontvangt de andere twee voor een onderzoek naar persoonlijkheidsstructuren. Maar al snel zwalkt het verhaal alle kanten op. Heeft iemand het over tandbederf, dan realiseert een ander zich plots dat hij de reïncarnatie is van koning Carlos, die stierf met een eikenhouten tandenstoker tussen zijn gebit.

De Graef heeft knap geobserveerd hoe structuurloos gesprekken tussen gestoorde kunnen zijn, maar dat maakt zijn stuk ongeveer net zo zwaar als anderhalf uur in een psychiatrische inrichting. Zwaarder eigenlijk nog, want de intensiteit is bij vlagen drukkend. Vooral Fedja van Huêt, de meest openlijke gek van de drie, is met zijn vlassige baardje en zijn plotse woede-aanvallen huiveringwekkend. De verlaten fa-

briekshal, waarvan de drie meestentijds slechts een minuscuul plekje bespelen, versterkt nog hun isolement.

Stukken luchtiger is *Ach Deken! Deken Ach! mijn waarde Wolff!*, van regisseur Jeroen Willems. Ook deze voorstelling maakt deel uit van *Noordpunt Zuidpunt*, een serie van vier locatievoorstellingen waarmee Theatergroep Hollandia elk jaar jonge theatermakers een kans wil geven. Willems, acteur bij Hollandia, schreef niet zelf een stuk maar maakte een collage uit teksten van Elisabeth Wolff en Agatha Deken, twee vrijgevochten schrijfsters uit het achttiende-eeuwse Noord-Holland.

Betje Wolff en Aagje Deken, zoals ze meestal worden genoemd, namen het op voor de rechten van de vrouw en pleitten voor een vrijere opvoeding, waarbij kinderen ook leren *waarom* iets niet mag ('geeft uw kind van alles reden'). Maar hoe tolerant en vooruitstrevend ze ook waren, de hoeveelheid verhandelingen die ze schreven, gericht aan de 'Nederlandse moeders', maakt ze in onze ogen ook een tikje moralistisch.

Gaandeweg de voorstelling komt die opgeheven vinger, steeds meer bovendien. Dat zorgt voor een aardig contrast en vaak zeer humoristische teksten. De aanvankelijk wat stijve manier van declameren maakt dan plaats voor een lossere voordracht, zodat het een genoeg wordt te luisteren naar dit schitterende achttiende-eeuwse Nederlands.

Naast een blik op hun geschriften biedt de voorstelling ook een beeld van het dagelijks leven van deze twee 'feministen avant-la-lettre', zoals de makers ze betitelen: hun dagindeling, het gedoe met personeel en vooral ook de onverwachte tegenstrijdigheid in hun karakters. Robijn Wendelaar is een wat nukkige Aagje Deken, die vooral bezorgd is om haar goede naam, terwijl Henriëtte Koch met zichtbaar genoeg een frivole Betje Wolff neerzet, die zonder omwegen bekend dat ze verzot is op vermaak.

Roy van de Graaf